

Rahandusministri määruse „Avaliku sektori kultuuriväärtusega hoonete energiatõhususe tõstmiseks antava toetuse kasutamise II taotlusvooru tingimused ja kord“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määrusega kehtestatakse „Riigi eelarvestrateegia 2025–2028“ kohase meetme „Avaliku sektori hoonete energiatõhusus, kultuuriväärtusega hoonete alameede“ rakendamiseks aastatel 2021–2030 lubatud heitkoguste ühikute enampakkumisel saadavast tulust avaliku sektori hoonete energiatõhususe tõstmiseks antava toetuse kasutamise tingimused ja kord.

Määrus kehtestatakse [atmosfääriõhu kaitse seaduse](#) § 161 lõike 3 ja § 182¹ lõike 5 alusel. Riigieelarve strateegias määratud meetme elluviimiseks võib tulu kasutamise eest vastutav minister kehtestada määrusega enampakkumisest saadud tulu kasutamise tingimused ja korra. Määruse eesmärk on määrata kindlaks toetuse andmiseks objektide valiku kriteeriumid ning toetust kasutades tehtavate investeeringute tegemise tingimused ja kord, saavutamaks maksimaalses võimalikus ulatuses soovitud eesmärkidesse panustamine. Määratud on ka taotlejale ja taotlusele esitatavad nõuded ning taotluste menetlemise kord. Määruse lisadega kehtestatakse taotluste hindamiskriteeriumid ning täpsustatud nõuded energiaauditile.

Rahvusvahelise kliimapoliitika eesmärkide saavutamiseks kehtib Euroopa Liidus (edaspidi *EL*) EL sisene kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute (edaspidi *LHÜ*) enampakkumiste süsteem. Selles peavad EL liikmesriigid müüma enampakkumistel kõik LHÜ-d, mida ei eraldata tasuta paiksetele saasteallikatele direktiivi 2003/87/EÜ, millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ (ELT L 275, 25.10.2003, lk 32–46) artiklite 3e, 10a ja artikli 10c alusel.

Kooskõlas atmosfääriõhu kaitse seadusega on riigi eelarvestrateegias sätestatud üldised eesmärgid, mille saavutamiseks tuleb kasutada vähemalt 50% enampakkumisel saadud tulust, sh energiatõhususe parandamine ja energiasääst ning taastuvenergia kasutuse edendamine. Nimetatud kliimapoliitika eesmärkidega seotud meetmed on vastavalt atmosfääriõhu kaitse seaduse § 161 lõikele 1 kavandatud, lähtudes üleriigilistest eesmärkidest ja valdkondlike arengukavade eesmärkidest.

Enampakkumisel saadud tulu laekub riigieelarvesse ning seda kasutatakse kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga. Tegu on tuludest sõltuvate kuludega, st vahendeid saab kasutada sõltuvalt tegelikust tulu laekumisest. Iga-aastases riigieelarves kajastatakse vastava aasta enampakkumise tulude ja kulude prognoositud maht. Riigi eelarvestrateegias kajastatakse enampakkumisest saadud tulu kasutuse kavandatud jaotus, määratakse kliimapoliitikaga seotud meetmete sihtotstarve ning tulu kasutamise eest vastutavad ministrid. „Riigi eelarvestrateegia 2025–2028“ lisa 5 kohaselt vastutab perioodil 2021–2030 LHÜ-de kauplemisel saadavate vahendite kasutamise eest meetme „Avaliku sektori hoonete energiatõhusus, kultuuriväärtusega hoonete alameede (alates 2023)“ elluviimisel rahandusminister.

Vastavalt energiamajanduse arengukavale ja hoonete rekonstrueerimise pikaajalisele strateegiale on energiatarbimise vähendamine hoonetes kliima- ja energiapoliitika üks olulisemaid prioriteete. Olemasolevate hoonete energiatõhususe tõstmise kõrval on oluline säilitada ka kultuuripärandit ning planeerida hoonefondi pikaajalist kasutust tervikuna. Seetõttu antakse avaliku sektori kultuuriväärtusega kinnisvara omanikule võimalus määruses sätestatud tingimustel taotleda toetust avaliku sektori kasutuses olevate hoonete energiatõhususe tõstmiseks ning energiatõhusustööde poolt hõlmatud detailide ja tarindite taastamisele.

Investeeringute toetamine aitab kaasa „Kultuuriprogramm 2025–2028“ eesmärgi „parandada ehitismälestiste olukorda“ saavutamisele. Programmi tegevuse 2.1 „Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine ja rakendamine“ üheks mõõdikuks on heas ja rahuldavas seisukorras olevate ehitismälestiste osakaal (%), mille algtase 2023. a seisuga on 62,3% ja sihttase 2028. aastaks on 74%.

Kultuurimälestiste registris on 18.02.2025 seisuga kaitsealuste hoonete koguarv 15 425 (üksikmälestisi 4553, muinsuskaitsealade hooneid 10 872), millest kultuuriväärtuslikke on 3340. Neist ligi 10 protsenti on kohaliku omavalitsuse üksuste ja ligi 10 protsenti riigi omandis. Kultuurimälestiste registris ei ole infot ehitiste pindade kohta.

Toetuse andmise eelduseks on, et energiatõhusustööde objektiks olev hoone on toetuse taotlemise ajal ja jääb ka peale projekti elluviimist kohaliku omavalitsuse üksuse, temast sõltuva üksuse kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse § 2 punkti 9 tähenduses, kohaliku omavalitsuse üksuste ühise valitseva mõju all oleva üksuse, riigi ametiasutuse või hallatava asutuse, riigi äriühingu või riigi asutatud sihtasutuse, avalik-õigusliku juriidiline isiku omandisse ja kohaliku omavalitsuse üksuse, riigi ametiasutuse või hallatava asutuse, riigi asutatud sihtasutuse, kohaliku omavalitsuse asutatud sihtasutuse või avalik-õigusliku juriidilise isiku kasutusse.

Määruse eelnõu põhineb suures osas rahandusministri 20. detsembri 2023. a määrusel nr 47 „Avaliku sektori kultuuriväärtusega hoonete energiatõhususe tõstmiseks antava toetuse kasutamise tingimused ja kord“, mida on muudetud ja täiendatud esimese taotlusvooru läbiviimisel tehtud tähelepanekute põhjal.

Määruse eelnõu koostas Rahandusministeeriumi riigivara osakonna analüütik Lennart Lepik (lennart.lepik@fin.ee). Toetuse andmise tingimuste väljatöötamisse on olnud kaasatud Regioon- ja Põllumajandusministeerium, Kultuuriministeerium, Muinsuskaitseamet ning Riigi Tugiteenuste Keskus. Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna õigusloome valdkonna juht Virge Aasa (virge.aasa@fin.ee). Eelnõu keeleteoimetaja oli sama osakonna keeleteoimetaja Sirje Lilover (sirje.lilover@fin.ee).

2. Eelnõu sisu

Eelnõu kohaselt on määruse tekst jaotatud kaheksaks peatükiks:

1. Üldsätted.
2. Toetuse andmise alused.

3. Toetuse taotlejale, taotlusele ja hoone energiaauditile esitatavad nõuded.
4. Taotluse menetlemine.
5. Toetuse saaja kohustused ja toetusele viitamine.
6. Aruandlus.
7. Taotluse rahuldamise otsuse muutmine ja toetuse tagasinõudmine.
8. Andmete esitamine ja säilitamine.

Määrus koosneb 23 paragrahvist ja kahest lisast.

Peatükk 1. Üldsätted

Peatükis (§-des 1 ja 2) sätestatakse määruse reguleerimisala ja toetuse andmise eesmärk ning meetme rakendaja.

Paragrahvi 1 alusel on määruse eesmärk avaliku sektori omandis olevate kultuuriväärtusega hoonete energiatõhususe parandamine, hoonesse tarnitud energia vähendamine, hoonete sisekliima nõuetega vastavusse viimine ning taastuenergia kasutuse edendamine. Lõplik toetamisele kuuluvate projektide nimekiri saadakse esitatud taotluste hindamise tulemusel määruse lisas 2 kehtestatud hindamiskriteeriumide alusel.

Määruse alusel võib anda:

- mitte riigiabi;
- üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena riigiabi. Sel juhul tuleb kohaldada komisjoni 20. detsembri 2011 otsuse „Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõike 2 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabi suhtes“ sätestatud tingimusi;
- vähese tähtsusega abi. Sel juhul tuleb kohaldada komisjoni määruses (EL) 2023/2832 Euroopa liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 2023/2832, 15.12.2023) ja konkurentsiseaduse §-s 33 sätestatut.

Otsustamaks, kas on tegemist riigiabiga, tuleb analüüsida, kas abi vastab kõigile neljale järgmisele tingimusele:

- abi antakse riigi, linna või valla vahenditest;
- abimeetmel on valikuline iseloom, see tähendab, et see on suunatud teatud ettevõtjale, ettevõtjate gruppide või mingite kindlate kaupade tootmiseks;
- abimeede annab eelise abi saajale;
- abimeede moonutab või võib moonutada konkurentsi ja kaubandust Euroopa Liidu riikide vahel.

Üldjuhul ei ole eelnõuga määratletavas korras antav toetus käsitletav riigiabina, kuna avaliku sektori raha antakse üldjuhul KOVidele, riigiasutustele, KOV-ide või riigi omandis olevatele juriidilistele isikutele, sihtasutustele või avalik-õiguslikele juriidilistele isikutele nende omandis olevate hoonete renoveerimiseks.

Siiski tuleb nt riigi omandis olevate juriidiliste isikute, sihtasutuste või avalik-õiguslike

juriidiliste isikute puhul riigiabi analüüs teha, sh analüüsida meetme piiriülest mõju kaubandusele. Nimelt tuleb veenduda, et:

- a) abi eesmärk ei ole suurendada asjaomase piirkonna nõudlust või meelitada sellesse piirkonda investeeringuid ja sellega ei takistata teistest liikmesriikidest pärit ettevõtjate asutamist;
- b) abisaaja toodetavad kaubad ja osutatavad teenused on üksnes kohaliku iseloomuga ning piiratud geograafilise ulatusega;
- c) mõju naabruses asuvate liikmesriikide turgudele ja tarbijatele ei ole märkimisväärne ehk kas ja kui suur osa teenuse klientidest võib osutada Eestist väljastpoolt tulnud klientideks.

Juhul, kui kõik või suurem osa klientidest on Eesti elanikud ja on ebatõenäoline, et toetus meelitaks piirkonda investeeringuid teistest liikmesriikidest, on toetusel vähene mõju piiriülesele kaubandusele ning toetust ei käsitata riigiabina ega vähese tähtsusega abina. Juhul, kui välisklientide osakaal on märkimisväärne, on põhjust kaaluda määruse § 1 lõigetes 3 ja 4 sätestatud alusel riigiabi või vähese tähtsuse abi andmist. Riigiabi reegleid rakendatakse juhul, kui on tegemist majandustegevusega.

Paragrahvis 2 sätestatakse, et meetme rakendamise üldise koordineerimise eest vastutab Rahandusministeerium. Toetuse taotlusi menetleb, hindab, toetatavatele projektidele teeb väljamakseid ja projektide üle teostab järelevalvet Riigi Tugiteenuste Keskus (edaspidi *RTK*). Riigi Tugiteenuste Keskus on olnud rakendusüksuseks ka avaliku sektori hoonete energiatõhususe tõstmiseks antava toetuse kultuuriväärtusega hoonete alameetme I taotlusvoorus, keskvalitsuse hoonete energiatõhususe tõstmise alameetmes ja kohaliku omavalitsuse hoonete energiatõhususe tõstmise alameetmes.

Peatükk 2. Toetuse andmise alused

Peatükis (§-des 3–6) tuuakse välja määruse alusel toetatavad tegevused, sätestatakse projekti elluviimise perioodi kestus, abikõlblike ja mitteabikõlblike kulude loend ning toetuse suurusele ning määrale kohalduv.

Paragrahvis 3 sätestatakse, et meetme raames toetatakse hoonete kasvuhoonegaaside heidet vähendavaid ja energiasäästu suurendavaid ning taastuvenergia kasutust edendavaid rekonstrueerimistöid (edaspidi ka *energiatõhususe tööd*) kultuuriväärtusega hoonetes. Meetmest ei toetata projekte, millega kavandatakse energiatõhusustööde tegemist hoonetes, mis ei oma kultuuriväärtust, ega projekte, mille ainsaks eesmärgiks on taastuvenergiaallikate kasutuselevõtt.

Määruses mõistetakse energiatõhususe tööde tegemiseks toetust saava hoone all riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste registrisse kantud asutusele kuuluvat hoonet, nende asutuste ainuomandis olevale äriühingule kuuluvat hoonet või sihtasutusele, mille kõik asutajad on riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste registris registreeritud asutused, kuuluvat hoonet. Erandina on lubatud toetust taotleda samadel isikutel, kui nad ei oma mitte hoonet, vaid kui nende kasuks on seatud hoone kasutamisega ületava pikkusega hoonestusõigus.

Vabariigi Valitsuse 07.12.1999.a määrusega nr 371 kinnitatud riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste riikliku registri pidamise põhimääruse kohaselt kantakse registrisse:

- 1) põhiseaduslikud institutsioonid ja neid teenindavad asutused;

- 2) valitsusasutused ja valitsusasutuste hallatavad riigiasutused;
- 3) avalik-õiguslikud juriidilised isikud;
- 4) avalik-õiguslike juriidiliste isikute asutused;
- 5) kohaliku omavalitsuse ametiasutused ja kohaliku omavalitsuse ametiasutuste hallatavad asutused;
- 6) riigi muud institutsioonid;
- 7) riigitulundusasutused.

Hoone köetavast pinnast peab toetatava projekti elluviimise järgselt vähemalt 50% olema riigi ja kohaliku omavalitsuse registrisse kantud isiku, nende isikute ainuomandis oleva äriühingu või sihtasutuse, mille kõik asutajad on riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste registris registreeritud isikud kasutuses. Kui hoonet kasutavad mitu eelloetletud kasutajat, siis peab nende kasutuses olev pind kokku moodustama vähemalt 50% hoone köetavast pinnast. Hoone kasutajaks võib olla ka omanik ise.

Köetava pinna mõistena kasutatakse majandus- ja taristuministri 05.06.2015.a määruse nr 57 "Ehitise tehniliste andmete loetelu ja arvestamise alused" § 28 lg 2 mõistet, mille kohaselt on köetav pind hoone kõigi sisekliima tagamisega ruumide suletud netopindade summa. Sh arvestatakse köetava pinna hulka ka madala temperatuuriseadega pind.

Hoone kasutamise sihtotstarbe nõue kehtib 5 aasta jooksul.

Sätte eesmärk on, et energiatõhusustöid tehtaks avaliku sektori teenuste osutamise jätkusuutlikkuse tagamiseks, mitte hoone erasektorile rentimise/võõrandamise eesmärgil.

Arvestades, et kultuuriväärtusega hoonetele ei ole kehtestatud energiatõhususe miinimumnõudeid, siis on määrmuses sätestatud, et energiatõhususe tööde tulemusel peab kogu hoone olemasolevale olukorrale vastav energiatõhususarv tüüpilisel kasutusel paranema vähemalt 20 protsenti, kuid energiatõhususarvuna hoone energiakasutusele ülempiiri ja sihttaset ei seata. Säte toimib esitatavate taotluste jaoks lävendina, mis iseloomustab projekti käigus rakendatavate energiasäästumeetmete mõjust. Toetuse taotluste pingereastamisel antakse hindepunkte tegeliku energiakasutuse muutuse alusel, mis suunab taotlejaid rakendama võimalikult tõhusaid energiasäästumeetmeid. See võimaldab toetust taotleda ka selliste hoonete rekonstrueerimiseks, mis taotluse esitamise ajal on alakasutuses, kuid eelduslikult saavad need taotlused tegeliku energiakasutuse vähenemise kriteeriumi eest vähem hindepunkte. Majandus- ja taristuministri 30.04.2015. a määruse nr 36 lisa 3 „Kaalutud energiaerikasutuse ja energiatõhususarvu klassi määramine“ kohaselt vastab hoone energiatõhususarvu paranemine suurusjärgus 20% ühe astme võrra paremale energiatõhususarvu klassile.

Teadaolevalt on hoonete energiatõhususnõuete kehtestamise eest vastutaval kliimaministeeriumil kavas muuta ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministri 11. detsembri 2018. a määrust nr 63 „Hoone energiatõhususe miinimumnõuded“, majandus- ja taristuministri 30. aprilli 2015. a määrust nr 36 „Nõuded energiamärgise andmisele ja energiamärgisele“ ja majandus- ja taristuministri 5. juuni 2015. a määrust nr 58 „Hoone energiatõhususe arvutamise metoodika“. Muudatuste kavandatud jõustumistähtaeg on 1. juuni 2025. a.

Olulisemad kavandatavad muudatused, millega tuleb arvestada ehitusloa taotlemisel, kui ehitusluba taotletakse alates 1. juunist 2025. a on järgmised:

- energiaklasside skaala ning energiatõhususe piirväärtused muutuvad;
- väliskliimaandmed, millel energia- ja sisekliimaarvutus põhineb, uuenevad. Seniste kliimaandmete (ajavahemikust 1970–2000) asemel kasutatakse alates 1. juunist 2025. a andmeid perioodist 1990–2020. See võib avaldada mõju jahutussüsteemide paigaldamise nõudlusele. Võib juhtuda, et kui energiaarvutus tehakse ja energiasäästutööde loetelu koostatakse tuginedes enne 1. juunist 2025. a kehtivatele nõuetele, ei ole arvutuslikult jahutussüsteemi vaja, küll aga alates 1. juunist 2025. a rakenduvate uuendatud kliimaandmetel põhineva arvutuse tulemusena võib selguda, et jahutussüsteem osutub hoonetes vajalikuks, et tagada suveperioodil tervislik ruumitemperatuur.

Kokkuvõtvalt, toetuse taotluse esitamisel ja menetlemisel, sh nõuetele vastavuse kontrolli käigus lähtutakse olenemata kavandatavate muudatuste jõustumisest taotlusvooru avamise ajal kehtivatest nõuetest. Kavandatavad muudatused mõjutavad vaid hooned, millele taotletakse projekteerimistingimused (RKHKo 20. juuni 2023. a lahendi 3-20-19 kohaselt loetakse teatud tingimustel projekteerimistingimused eelhaldusaktiks) või ehitusluba alates 1. juunist 2025. a.

Paragrahvi 3 lõigetes 7 ja 8 sätestatakse, et rekonstrueeritavas hoones, mida kasutatakse tervikuna § 3 lõikes 4 toodud kasutajate poolt, on kulud abikõlblikud kogu hoone köetava pinna ulatuses. Hoones, mida kasutatakse loetletud kasutajate poolt osaliselt, on kulud abikõlblikud nende poolt kasutatavale köetavale pinnale vastavas ulatuses. Hoones, hoone osas või sellele vastavas osas, mida taotluse esitamise hetkel ei kasutata § 3 lõikes 4 toodud kasutajate poolt, energiatõhususe töid ei toetata. Vastava osa all mõeldakse proportsionaalset osa köetavast pinnast ning seda kasutatakse abikõlbliku köetava pinna ja toetuse suuruse arvutamisel näiteks selliste tööde teostamisel, mille teostamine on energiasäästumeetmena terves hoones vajalik, kuid mille lahutamine abikõlblikus osas tehtavatest töödest ei ole võimalik või otstarbekas (nt ühised tehnosüsteemid jms). Kuivõrd § 3 lõikes 4 toodud kasutajad peavad kasutama vähemalt 50 protsenti hoonest, siis ei saa ka abikõlblike kulude osakaal ühegi taotluse puhul olla alla 50 protsendi toetatavate tegevuste maksumusest.

Näide 1: KOV-ile kuuluvat hoonet kasutab 60 protsendil köetavast pinnast KOV ise, ülejäänud pind on antud rendile eraettevõtjatele.

Kogu hoone tuleb viia energiaauditis antud soovituslikku töödepaketti, toetust saab taotleda 60 protsendile köetavale pinnale vastavast pinnast, kuna eraettevõtjad ei ole § 3 lõikes 4 toodud kasutajad ning nende kasutuses olev pind ei ole seetõttu abikõlblik.

Näide 2: Riigi äriühingule kuuluvat hoonet kasutavad 45 protsendil köetavast pinnast riigiasutused, 20 protsendil KOV, 30 protsendil riigi asutatud sihtasutus ja viiel protsendil eraettevõtjad.

Kogu hoone tuleb viia energiaauditis antud soovituslike tööde paketti, toetust saab taotleda 95 protsendile köetavale pinnale vastavast pinnast, kuna eraettevõtjad ei ole § 3 lõikes 4 toodud kasutajad ning nende kasutuses olev pind ei ole seetõttu abikõlblik. Kuigi paragrahvi 3 lõikes 4 toodud kasutajad eraldivõetuna kasutavad alla 50 protsendi hoone köetavast pinnast, on nende poolt kokku kasutatav pind üle 50 protsendi ning selle kriteeriumi osas vastab hoone toetuse objektiks oleva hoone nõuetele.

Paragrahvi 3 lõike 9 punkti 1 kohaselt ei toetata meetmest projekte, mille ellu viimise ainsaks eesmärgiks on taastuenergiaallikate kasutuselevõtt. Kui projekti ainsaks tulemuseks on taastuenergiaallikate kasutuselevõtt, siis kasvuhoonegaaside heide võib küll väheneda, kuid hoone energiatõhusus ei parane. Hoonete energiatõhususe parandamine on toetusmeetme eesmärk.

Paragrahvi 3 lõike 9 punkti 2 kohaselt ei toetata meetmest projekte, mille ellu viimise üheks tulemuseks on suurenev kasvuhoonegaaside heide. See tuleneb meetme (ning selle rahastusallika) põhieesmärgist, milleks on kliimapolitika eesmärkide (sh kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine) saavutamine.

Paragrahvi 3 lõige 9 punkt 3 sätestab, et meetmest ei toetata projekte, mille elluviimise tulemusel rekonstrueeritud hoone kasutus viieaastase perioodi jooksul, arvates projekti lõppemisest, on aasta keskmisena väiksem kui 90 protsenti hoone köetavast pinnast. Nõue tähendab, et hoone vakants, s.o aasta keskmine kasutamata köetav pind ei või olla suurem, kui kümme protsenti hoone kogu köetavast pinnast.

Näide 3: Toetust saanud hoone on kalendriaasta jooksul 30 päeva kasutuseta, aga ülejäänud 335 päeva sajaprotsendiliselt kasutuses. Hoone aasta keskmine kasutusmäär on 91,8% ($335/365 \cdot 100\%$).

Sätte eesmärk on vältida investeeringute tegemist hoonetesse, mis lähiajal osaliselt või tervikuna kasutusest välja võivad langeda, samuti vältida hoone energiakasutuse vähendamist viisil, kus vähenemine tuleneks mitte energiatõhususe töödest, vaid hoone kasutusintensiivsuse vähendamisest. Samas jäetakse sellega, et nõue kasutusintensiivsusele kehtib alles peale hoone rekonstrueerimist, jäetud paindlikkus, et energiatõhusaks rekonstrueerida oleks võimalik alakasutatud hooned, mille kasutust on reaalselt võimalik suurendada, ja/või mida on võimalik kasutusse võtta multifunktsionaalsena. Sättega seonduvalt on määruse § 8 lõikesse 2 lisatud nõue, et taotlusest peab selguma hoone kavandatud kasutus kogu köetava pinna ulatuses ning taotluses peab sisalduma kinnitus, et hoone tegelik kasutus projekti elluviimise järgselt on projekti lõppemisest arvates vähemalt viie aasta jooksul mitte väiksem kui 90 protsenti hoone köetavast pinnast. Nõude rikkumine on ühtlasi ka toetuse tagasinõude aluseks. Nõude eesmärk on, et investeeringuid tehtaks läbimõeldult. Toetuse taotlemine on võimalus kaasfinantseerida pikaajaliselt vajalike teenuste osutamiseks kasutatava taristu parendamise investeeringuid. Arvestades üldist rahvastikuproгноosi on reaalne, et avaliku sektori omandis on ja omandisse jääb lähiaastatel hooned, mille seisundit ja kasutusprognose arvestades ei olegi majanduslikult mõistlik suuremahulisi investeeringuid teha ning mille mõneaastase alakasutuses olekus eksploateerimise järel on otstarbekas hooned pigem kasutusest välja arvata ning võõrandada või lammutada, koondades avalikud teenused teistesse olemasolevatesse multifunktsionaalselt kasutatavatesse hoonetesse, sh kultuuriväärtusega hoonetesse.

Meetmest ei toetata projekte mille tulemusena ei ole projektiga hõlmatud hoones tagatud hoone kasutusotstarvet arvestav nõuetele vastav sisekliima.

Paragrahvi 4 kohaselt ei või projekti tegevuste algus olla varasem kui taotluse esitamise päev ja lõpp hilisem kui kolm aastat pärast taotlusvoor, millesse taotlus esitatakse, taotluse esitamise tähtpäeva. RTK võib erandkorras pikendada projekti elluviimise perioodi kuni kaheteistkümne kuu võrra, kui projekti kestust on vaja pikendada toetuse saajast mitteoleneval põhjusel. Projekti elluviimise periood määratakse arvestades toetatavate tegevuste elluviimise ajavahemikku. Enne ja pärast toetatavaid töid ja tegevusi elluviidavaid mittetoetatavaid töid ja tegevusi ei loeta projekti osaks. Kui toetuse saaja on toetatavad energiasäästu tööd teostanud, kuid jätkab hoones muude mittetoetatavate ehitus- või rekonstrueerimistööde elluviimist, siis loetakse projekt lõppenuks toetatavate tegevuste elluviimisega ja projekti lõpparuande esitamisega. Samas peab arvestama eelmises paragrahvis toodud nõuet, et hoonet peab kasutama aasta keskmisena vähemalt 90% ulatuses. Seega võib peale toetust saanud energiasäästutööde valmimist hoones jätkata muude ehitus- ja rekonstrueerimistööde tegemist, kuid siiski piiratud mahus või piiratud tempoga.

Paragrahv 5 sätestab, et abikõlblikud on kulud, mis on põhjendatud, mõistlikud, vajalikud, sisalduvad hoone energiaauditi energiasäästumeetmete loetelus ning on tehtud taotleja poolt projekti elluviimise perioodil. Vastavalt muinsuskaitseadusele tuleb kultuuriväärtusega hoonetes ehitustöid teha muinsuskaitse eritingimuste, Muinsuskaitseametiga kooskõlastatud ehitusprojekti ja Muinsuskaitseameti poolt antud tööde tegemise loa alusel. Kui hoones tehakse energiatõhususe töid muinsuskaitseadust rikkudes, siis nende tööde teostamise eest toetust välja ei maksta.

Projekti kulud, mis ei ole abikõlblikud või ületavad toetusmahtu, katab toetuse saaja. Projekti elluviimiseks vajalikud, kuid toetusmahtu ületavad kulud on näiteks kulud, mis tulenevad ehitushindade kallinemisest algse kalkulasiooniga võrreldes, samuti abikõlblikud kulud, mis ületavad toetuse lubatud maksimumsuurust.

Energiatõhususe tööde tegevuse puhul on abikõlblikud soojustamise kulu; piirdetarindite õhupidavuse parandamise kulu; avatäidete (uste, akende ja muu taolise) uuendamise ja õhupidavuse parandamise kulu; küttesüsteemide, soojusvarustuse ja sooja tarbevee süsteemide uuendamise kulu; ventilatsioonisüsteemide ehitamise ja uuendamise kulu; jahutussüsteemide paigaldamise ja uuendamise kulu, kui see tuleneb vajadusest tagada nõuetele vastav sisekliima; taastuvenergiasüsteemide, automaatika ja tarkade juhtimisseadmete, sealhulgas andurid ja andmehõivesüsteemid, mis võimaldavad hinnata projekti tulemusi, hankimise ja paigaldamisega, seonduv kulu; päikesekaitse lahenduste kulu; hoone energiakasutuse arvestuses oleva sisevalgustuse uuendamise kulu; hoone piirde-, kande- ja jäigastavate konstruktsioonide muutmise, asendamise ja taastamise kulu, kui see on vajalik energiatõhusust tagavate tehnosüsteemide paigaldamiseks, taastuvenergia kasutuselevõtuks või soojustuse või tuuletõkke paigaldamiseks.

Abikõlblik on ka eeltoodud energiatõhususe töödega lahutamatult seotud või nende eelduseks olevate investeeringute kulu, sealhulgas kasutusotstarbele vastava sisekliima nõuete tagamisega seotud kulud ja hoone osalise lammutamise ning sellega seotud tööde (sh näiteks välispiirete vajalikus osas ümberehitamine, avad ja avatäited, tehnosüsteemide ümberehitamisega kaasnevad tööd) kulu, kui need sisalduvad hoone energiaauditi energiasäästumeetmete loetelus; ehitise toimimiseks vajalike kommunikatsioonidega liitumise kulud, kui liitumise vajadus

tuleneb valitud energiatõhususe paketest; energiatõhusustööde tegemiseks vajaliku projekteerimise, ehitustööde aegse omanikujärelevalve ja energiasäästu eksperdi kaasamise kulud, tehnosüsteemide seadistamise kulud, muinsuskaitse järelevalve kulu ja tööde kavandamiseks vajalike uuringute läbiviimise kulu.

Energiatõhususe tööde loetelu all mõeldakse energiatõhususe parendamise pakettis toodud töid. Hoone energiatõhususe parendamise pakett ehk soovituslik energiatõhususe tööde loetelu peab olema projektihanke ja ehitushanke lähteülesandeks.

Lõikes 4 on sätestatud abikõlbmatud kulud, milleks eelkõige on kulud, mis ei panusta hoone energiatõhususe suurenemisse ega hoonesse tarnitud energia vähenemisse ega ole tehtud projekti elluviimise perioodil. Lisaks on välja toodud, et abikõlblikud ei ole projektijuhtimise ja õigusabikulud. Abikõlblikud ei ole ka kulud tegevusele/tööle, millega analoogset tegevust (osalised energiatõhusustööd) on toetatud riigi muudest tuludest, sealhulgas Euroopa Liidu vahenditest või teistest välisvahenditest saadud toetustest vähem kui kolm aastat alates taotluse esitamisest. Eeltoodud piirangu eesmärk on vältida topeltrahastamist ning läbimõtlemaid otsuseid investeeringute tegemisel. Eelduslikult peaksid vähem kui kolm aastat enne taotluse esitamise aega tehtud energiatõhususele suunatud investeeringud arvestama kehtivate nõuetega ja neid saab lugeda analoogseks tööks/ tegevuseks, kuna energiatõhususe miinimumnõudeid käsitlev määrus võeti vastu juunis 2015 ja hoone välispiirete soojuslähivusele kehtestatud nõuded ei ole sellest ajast muutunud. Samas ei ole välistatud selliste tööde tegemine ja nendega seotud kulude katmine oma vahenditest, väljaspool toetatava projekti abikõlblikke kulusid.

Paragrahvi 6 lõige 1 sätestab maksimaalse toetuse suuruse rekonstrueeritava hoone abikõlbliku köetava pinna ühe ruutmeetri kohta. Omafinantseeringu osakaalule miinimumnõuet esitatud ei ole. Seega võib toetus ulatuda kuni 100 protsendini abikõlblikest kuludest, kui abikõlblikud kulud ei ületa toetuse maksimaalset suurust köetava pinna ühe ruutmeetri kohta või toetatava projekti kohta.

Toetusmeetme I taotlusvoorus jagati toetustena 6 000 000 eurot, mis jagunes 19 projekti vahel. Toetuse maksimaalne suurus oli 800 eurot abikõlbliku köetava pinna ühe ruutmeetri kohta, kuid mitte rohkem kui 400 000 eurot toetatava projekti kohta. Kui hoone köetava pinna suurus oli kuni 500 m², oli teoreetiliselt võimalik saada iga ruutmeetri kohta 800 eurot toetust. Suuremate hoonete puhul jäi toetuse suurus ruutmeetri kohta paratamatult alla 800 euro.

Toetatud 19 projektist 10 said toetust maksimaalselt lubatud kogusummas 400 000 eurot, kuid kõikidel juhtudel jäi ruutmeetripõhine toetus alla 800 eurose piirmäära. Nimetatud projektide keskmine toetuse osakaal kogu projekti maksumusest oli 34%.

Ülejäänud projektidest 6 said toetust 800 eurot ruutmeetri kohta. Nimetatud projektide keskmine toetuse osakaal kogu projekti maksumusest oli 86%.

Sellest võib järeldada, et suurte ja väikeste projektide toetuse osakaalu erinevuste vähendamiseks peaks toetuse lubatud kogusummat tõstma, mida II taotlusvooru plaanitav, esimesest taotlusvoorst suurem maht ka võimaldab.

Toetuse maksimaalne summa ühe taotluse kohta II voorus on piiratud 500 000 euroga, mis on 625 ruutmeetrise hoone rekonstrueerimise toetuse võimalik kogusumma, kui toetust antakse maksimaalses suuruses abikõlbliku kõetava pinna ühe ruutmeetri kohta. Piirang tagab, et taotlusvoorus taotluse rahuldamise otsuse saavate taotluste hulk oleks prognoositav. Nt kui taotlusvooru maht on 8 miljonit eurot, siis on tagatud, et toetust saavad vähemalt 16 projekti (I taotlusvoorus oli analoogiline miinimum 15 projekti).

Arvestuslikult moodustab keskmise projekti toetus poole projekti kõikidest kuludest.

Lõikega 2 ja 3 sätestatakse, et taotleja enda finantseering peab tagama projekti tulemusliku elluviimise ja projekti tulemuste edasise kasutuse finantsilise jätkusuutlikkuse. Projekti mitteabikõlblikud ning projekti elluviimiseks vajalikud, kuid toetusmahtu ületavad kulud katab toetuse saaja.

Lõikes 4 sätestatakse, et toetuse maksimaalne summa sätestatakse taotluse rahuldamise otsuses. Toetuse maksimaalne summa sõltub hoones § 3 lõikes 4 toodud kasutajate poolt kasutatava kõetava pinna suuruselt ja abikõlblike kulude suuruselt hoone kõetava pinna ühe ruutmeetri kohta. Projekti elluviimise käigus toetusena tegelikult välja makstav summa võib olla taotluse rahuldamise otsuses sätestatud toetuse maksimaalsest summast väiksem, kui projekti tulemus saavutatakse plaanitud väiksemate abikõlblike kuludega.

Lõike 5 alusel kinnitab taotlusvooru rahalise mahu ja meetme RTK halduskulude mahu valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga. Valdkonna eest vastutav minister on rahandusminister.

Peatükk 3. Toetuse taotlejale, taotlusele ja hoone energiaauditile esitatavad nõuded

Peatükis (§-des 7–9) sätestatakse toetuse taotlejale (edaspidi *taotleja*) esitatavad nõuded, taotlusele esitatavad üldised nõuded, toetuse taotluse vorm, sellele lisatavate dokumentide loetelu ning hoone energiaauditile esitatavad nõuded.

Paragrahvi 7 lõike 1 kohaselt võib taotlejaks olla isik, kes on loetletud § 3 lõikes 3. Viidatud lõikes on sätestatud nõuded hoone või hoonestusõiguse omanikule. Toetust võib taotleda hoone või hoonestusõiguse omanik.

Lõige 2 sätestab, et kui taotleja on varem saanud toetust, mis on kuulunud tagasimaksmisele, peavad tagasimaksed, mille maksmise tähtpäev on saabunud, olema nõutud summas tehtud. Tähtaegselt tagastamata toetused viitavad kahele asjaolule, mis seavad kahtluse alla määruse § 6 lõikes 3 sätestatud nõude täitmise – taotleja on varasemalt rikkunud toetuse saamise tingimusi ja tal on finantsraskuseid.

Paragrahviga 8 sätestatakse taotlusele esitatavad üldised nõuded, sh see, et taotluses peab olema formuleeritud projekti eesmärk, taotluses esitatud projekti eelarve peab olema põhjendatud ning omafinantseeringu suurus peab vastama nõutavale määrale. Samuti peab olema taotluses näha, et toetust soovitakse määruuses esitatud tegevuste elluviimiseks ning projekt teostatakse elluviimise perioodi piires.

Paragrahvi 8 lõikes 1 sätestatakse taotlusele esitatavad nõuded. Esitatud taotluse põhjal peab RTKl olema võimalik hinnata, kas taotleja, rekonstrueeritav hoone ja selle kasutajad vastavad nõuetele; kas projekti elluviimine on rahaliselt ja ajaliselt võimalik ning kui suur on hoone rekonstrueerimise tulemusel saavutatav energiasääst.

Paragrahvi 8 lõikes 2 on loetletud toetuse taotlusele lisatavad kinnitused ja dokumendid. Energiatõhususe tööde puhul on muu hulgas nõutavateks dokumentideks hoone energიაaudit või energიაaudit vahearuanne. Taotlejal tuleb kinnitada, et projektiga hõlmatud hoone ja hoonealune kinnistu kuuluvad taotlejale või on taotleja kasuks seatud hoonestusõigus ja esitada info nende kohta kinnistusraamatusse kandmata lepingute kohta, kui sellised lepingud on sõlmitud ja info ei ole kättesaadav riiklikust registrist. Taotleja peab kinnitama ka, et hoone kavandatav kasutusintensiivsus viie aasta jooksul projekti lõppemisest arvates on vähemalt 90% köetavast pinnast.

Kui hoone omanik ise ei ole hoone kasutaja, siis tuleb taotlusele lisada loetelu hoone kasutamiseks sõlmitud üürilepingute vmt kokkulepete kohta. Toetuse saamise eelduseks ei ole, et taotlejal on esitada projekti elluviimise järgse viieaastase perioodi kohta üürilepingud § 3 lõikes 4 nimetatud kasutajatega. Küll aga võimaldab see RTK-l kontrollida, kas § 3 lõikes 4 nimetatud kasutajate hulka mittekuuluvad üürnikud ei oma lepingulist õigust kasutada üle 50% hoonest. Samuti teha riskihinnangut hoone järelkontrolliks projekti elluviimise järgselt.

Toetuse taotleja peab põhjendama nõutavate dokumentide taotlusele lisamata jätmist. RTK-l on õigus nõuda täiendavaid dokumente taotluse nõuetele vastavuse hindamiseks.

Paragrahvis 9 sätestatakse hoone energიაauditile esitatavad nõuded. Energiաaudit koostamisel tuleb lähtuda selle sisu ja vormi osas majandus- ja taristuministri 8. aprilli 2015. a määrusest nr 28 „Elamu energიაauditile esitatavad nõuded“ nõuetest. Hoone energიაaudit tegemise täpsustatud nõuded on sätestatud määruse lisaga 1, mille järgimine on energიაaudit koostamisel kohustuslik.

Paragrahvi 9 lõikes 2 on sätestatud, et antud meetme raames võib taotleja energიაaudit aruande asemel esitada ka ainult majandus- ja taristuministri 8. aprilli 2015. a määruse nr 28 „Elamu energიაauditile esitatavad nõuded“ § 6 lõigete 10 ja 11 kohase energიაaudit vahearuande, millele kohaldatakse käesolevas määruses energიაauditile esitatavaid nõudeid võttes arvesse hoone tegelikku kasutusotstarvet. Leevenduse eesmärk on meetme elluviimine ka tingimustes, kus audit koostamiseks mõõtmiste läbiviimiseks vastav temperatuurivahemik ei ole saavutatav. Tuleb lähtuda määruses kirjeldatud audit läbiviimise, vormistamise jms nõutest, kuid energiasäästu kasutatavad energiasäästu arvutusmetoodika(d) peavad vastama hoone tegelikele kasutusotstarvetele.

Täpsustavad nõuded energიაauditile (lisa 1) on koostatud veendumaks selles, et taotlejate poolt esitatavad auditid sisaldaksid taotluse menetlemiseks vajalikke andmeid, need andmed oleksid määratletud kõigi taotlejate jaoks ühtsetel alustel, et oleks tagatud hindamiskriteeriumide adekvaatsus ja nende alustel õiglase otsuste tegemine. Lisaks on vajalik antud meetme tarbeks määratleda lisaks majandus- ja taristuministri määrustega kehtestatud täiendavad nõuded energიაauditile ja anda täiendavaid selgitusi audit koostamiseks ning seal esitatavate näitajate arvutamiseks.

Arvestades, et meetmest toetatakse ühiskondlike hoonete energiatõhusustöid, nõutakse käesolevas meetmes energiaauditi tegijalt ühiskondlike hoonete auditite tegemisele vastavat kutset. Nõutav energიაuditi koostaja pädevus on antud lisas 1.

Soovituslike energiatõhususe tööde loeteludes tuleb lähtuda põhimõttest, et pärast hoone rekonstrueerimist oleks hoones tagatud nõuetekohane sisekliima.

Paragrahvi 9 lõikes 5 on sätestatud, et energიაuditi peab olema lisatud ka Muinsuskaitseameti või ameti halduslepingu partneri kirjalik heakskiit rekonstrueeritavas hoones kavandatavatele energiatõhususe töödele, millele toetust taotletakse. Energiaaudiitor võib välja pakkuda mitu alternatiivset energiatõhususe parendamise paketti, kuid taotleja peab nende hulgast ise välja valima, millist paketti ta ellu viima hakkab.

Vastavalt muinsuskaitseaduse §-le 77 võib volitada kohaliku omavalitsuse üksust täitma riigi nimel Muinsuskaitseametile muinsuskaitseaduses sätestatud haldusülesandeid ja teostama riigi nimel korrakaitseorganina riiklikku järelevalvet. Sellekohase halduslepingu sõlmib ja haldusjärelevalvet halduslepinguga volitatud haldusülesannete täitmise üle teostab Muinsuskaitseamet. Muinsuskaitseameti halduslepingu partnerid on ära toodud Muinsuskaitseameti kodulehel.

Kirjalik heakskiit hoones kavandatavatele energiatõhususe töödele ei oma õiguslikult sama tähendust, mis muinsuskaitseaduses sätestatud tööde tegemise luba. Tegemist on esmase indikatiivse hinnanguga, kas kavandatavad energiasäästu või muud rekonstrueerimisega kaasnevad tööd sisaldavad asjaolusid või tunnuseid, mis seavad kahtluse alla nendele töödele loa väljastamise. Kirjaliku heakskiidu andmine toimub muinsuskaitseaduse § 44 alusel, mis sätestab, et amet nõustab mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise omanikku või valdajat mälestise või ehitise hooldamise, remondi, ehitamise, konserveerimise ja restaureerimise küsimustes, annab juhiseid ning väljastab vajaduse korral hoolduskava.

Kuna toetust antakse töödele kultuuriväärtusega hoonetes, siis peab selliste tööde tegemiseks olema Muinsuskaitseameti poolt antud luba. Toetuse taotluse esitamise hetkel ei pruugi projekti dokumentatsioon olla sellise loa andmiseks vajalikus detailsuses ja koosseisus. Antud lõikes sätestatud nõue vähendab riski, et peale toetuse taotluse rahuldamise otsust ei saa auditis välja pakutud meetmed rakendamiseks Muinsuskaitseameti luba.

Ennetamaks võimalust, et energიაudiitori koostatud energiasäästupaketid ei ole muinsuskaitseliste piirangute tõttu hoonel rakendatavad (so ükski energიაuditis pakutav energiatõhususe parendamise pakett ei saa Muinsuskaitseameti või ameti halduslepingu partneri kirjalik heakskiitu), tuleb energიაudiitoril auditi koostamisele eelnevalt konsulteerida Muinsuskaitseameti või ameti halduslepingu partneriga sobivate meetmete osas.

Peatükk 4. Taotluse menetlemine

Peatükis (§-des 10–17) käsitletakse taotluse esitamist ja selle menetlemist RTK poolt, taotleja ja taotluse nõutele vastavaks või mittevastavaks tunnistamist, taotluse hindamise korda, taotluse hindamise kriteeriume, taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse tegemist ning väljamaksete tegemise tingimusi.

Paragrahvis 10 on sätestatud taotluse esitamine. Taotlused esitatakse RTK-le digitaalselt (elektroonilise taotluste esitamise keskkonna vahendusel) taotlusvooru väljakuulutamise teates nimetatud tähtpäevaks. Muul viisil (nt paberkandjal või e-kirjaga) RTK-le edastatud taotluseid ei menetleta.

Taotluse esitamiseks jäetakse taotlejatele vähemalt 90 kalendripäeva. Teabe taotlusvooru avamise kohta koos toetuse taotlemise tingimustega peab RTK avaldama oma veebilehel.

Paragrahvis 11 on sätestatud taotluse menetlemine. Selleks sätestatakse ajalises järjestuses tegevused, millest taotluse menetlemise protseduur koosneb.

Paragrahvis 12 on sätestatud taotleja ja taotluse nõuetele vastavaks või mittevastavaks tunnistamise alused.

RTK kontrollib taotleja ja taotluse vastavust määruuses sätestatud nõuetele. Esitatud taotluste kontrollimisel võib selguda, et RTK-l ei ole taotluses sisalduvate andmete põhjal võimalik hinnata taotluse või taotleja vastavust kõigile esitatud nõuetele. Kui RTK avastab taotluse nõuetele vastavuse kontrollimisel puudusi, teatab ta sellest viivitamata taotlejale ja määrab puuduste kõrvaldamiseks tähtaja kuni kümme tööpäeva.

RTK edastab taotlejale küsimused taotluse kohta, puuduste kõrvaldamise ettepaneku, ärakuulamiskirja, taotluse rahuldamise või mitterahuldamise otsuse elektroonilise taotluste esitamise keskkonna kaudu. Elektroonilise keskkonna kaudu edastatud dokument loetakse taotlejale kätte toimetatuks.

Kui taotleja tähtaja jooksul puuduseid ei kõrvalda, loetakse taotleja või taotlus nõuetele mittevastavaks.

Taotluse või taotleja nõuetele mittevastavaks tunnistamise tõttu taotluse rahuldamata jätmise otsusest teavitab RTK toetuse taotlejat pärast otsuse tegemist elektroonselt.

Paragrahvis 13 ja 14 on sätestatud tingimused nõuetele vastavate taotluste hindamisele ja rahuldamisele.

Hindamiskriteeriumid on järgmised:

- 1) projekti panus hoonesse tarnitud energia vähenemisse;
- 2) hoone kultuuriline, arhitektuuriline, ajalooline väärtus ja algupäraselt säilinud tarindite ulatus.

Hindamise aluseks on taotluses sisalduvad andmed ning § 9 ja lisa 1 alusel koostatud ja taotlusele lisatud hoone energiaauditis esitatud andmed.

Hoone kultuurilist, arhitektuurilist, ajaloolist väärtust ja algupäraselt säilinud tarindite ulatust hindab vähemalt kolmeliikmeline komisjon, mille koosseisu on kaasatud vähemalt üks Muinsuskaitseameti pädev ametnik.

Hindamiskriteeriumide eesmärk on (tulenevalt rahastamisallikaga seotud nõuetest) suunata meetme vahendid projektidesse, millel on suurim energiasääst pinnaühiku kohta ning suunata taotlejaid leidma kõige kuluoptimaalsemaid rekonstrueerimislahendusi, et vähendada hoone edasist kõrget energiatarvet ja sellega kaasnevat kasvuhoonegaaside heidet. Hoone kultuurilist, arhitektuurilist, ajaloolist väärtust ja algupäraselt säilinud tarindite ulatust arvestav hindamiskriteeriumi komponent suunab meetme vahendeid lisaks energiasäästule ka suuremat kultuurilist, arhitektuurilist, ajaloolist väärtust ja enim algupäraselt säilinud tarindeid omavatesse hoonetesse, kuna loetletud tunnuste suurema koosesinemise korral on hoones ehitus- ja rekonstrueerimistööde, sh energiatõhusust tõstvate tööde, teostamisele riiklikult seatud karmimad nõuded ning nende tööde tegemine vastavalt keerulisem ja kallim.

Paragrahvi 13 lõikes 3 sätestatakse, et kui nõuetele vastavate taotluste kogumaht on väiksem kui toetusvooru maht, siis RTK ei pea taotluseid pingerea koostamiseks hindama. Sellisel juhul on selge, et kõik nõuetele vastavad taotlused saaksid niikuinii taotluse rahuldamise otsuse. Hindamisest ja pingerea moodustamisest loobumine vähendab RTK halduskoormust ning kiirendab taotluste rahuldamise otsuste tegemist ja toetuse kasutuselevõtmist.

Paragrahvis 14 käsitletakse taotluse rahuldamise otsuse tegemist.

Üldjuhul on taotluse menetlemise ajaks kuni 120 kalendripäeva taotluste esitamise tähtpäevast arvates. Selle aja kestel tehakse taotlejale teatavaks, kas taotlus rahuldati või jäeti rahuldamata.

Avaliku sektori hoonete energiatõhususe tõstmise toetusmeetmetes on taotluse menetlemise tähtjaks reeglina 90 kalendripäeva. Kultuuriväärtusega hoonete energiatõhususe tõstmise toetusmeetme puhul on rakendatud pikemat tähtaega, kuna lisaks tavapärastele menetlustegevustele peab kontrollima ja hindama ka hoonete kultuuriväärtust.

Taotlused reastatakse hindamise tulemusel saadud pingereas. Muuhulgas sätestatakse vahendite jääkide kasutamise kord, selleks et tagada vahendite maksimaalne eesmärgipärane kasutus.

Paragrahvi 14 lõige 3 sätestab energiatõhususe tööde tegemiseks toetuse andmisel piiranguna kuni kahe samas kohaliku omavalitsuse üksuses asuva projekti toetuse taotluse rahuldamise ühe taotleja kohta. Sama taotleja võib saada toetust rohkem, kui kahele projektile, kui need projektid (hooned) asuvad erinevates omavalitsuse üksustes. Samuti võivad ühes ja samas omavalitsuse üksuses paiknevad projektid saada üheaegselt toetust, kui neil on erinevad taotlejad (hoone omanikud).

Eeltoodud piirangud koosmõjus aitavad kaasa taotlusvoorus jagatavate toetuste jagunemisele erinevate taotlejate ja seeläbi ka piirkondade vahel.

Lõige 4 sätestab, et kui lõikes 3 nimetatud piirangut (taotleja võib saada toetust kuni kahele ühes ja samas omavalitsuse üksuses asuvale projektile) järgides on jõutud § 13 lõikes 3 nimetatud pingerea lõppu, kuid taotlusvoorus on nii jagamata toetuse jääk kui ka taotluseid, mis lõikes 3 nimetatud piirangu tõttu ei saanud taotluse rahuldamise otsust, siis jätkatakse taotluste rahuldamist pingerea alusel ilma lõikes 3 nimetatud piirangut arvestamata. Seega võib üks ja

sama taotleja saada ka rohkem kui kahele ühes ja samas omavalitsuse üksuses asuval projektile, kui konkureerivate taotluste vähese arvu ja mahu tõttu tekib taotlusvoorus toetuse jääk.

Paragrahvides 15 ja 16 sätestatakse taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise otsuste tegemisele kohalduv.

Taotluse rahuldamise otsuses tuuakse välja näiteks toetatava projekti põhiandmed, abikõlblikkuse periood ja viide vaidlustamise korra kohta.

Taotluse rahuldamata jätmise otsus tehakse, kui taotluse menetlemisel selgub, et taotluses on esitatud teadvalt valeandmeid või ilmnevad asjaolud, mille tõttu taotlejat või taotlust ei oleks saanud nõuetele vastavaks tunnistada või kui taotlus jääb taotluste hindamisel moodustunud pingereas väljapoole taotluste rahastamise eelarvet.

Taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse teeb RTK taotlejale teatavaks elektrooniliselt e-toetuse keskkonna kaudu.

Paragrahvis 17 sätestatakse toetuse väljamaksmine.

Paragrahvi 17 lõikes 1 sätestatakse, et toetuse väljamaksmise eelduseks on kulude abikõlblikkus ja tekkimise tõendatus. Toetatava tegevuse kulu eelnev kandmine ei ole toetuse väljamaksmiseks ilmtingimata vajalik. Kulu eelnevat kandmist ei nõuta, kuna taotlejad võivad olla ka isikud, kelle eelarve kasutamise reeglid ei võimalda toetusega finantseeritavat kulu ise katta ka mitte ajutiselt või jääb kulu tekkimise ja sellega seotud toetuse väljamakse vahele eelarveaasta vahetumine.

Paragrahvi 17 lõikes 2 sätestatakse, et toetuse maksmise eelduseks on e-toetuse keskkonna kaudu maksetaotluse esitamine koos toetatava tegevuse toimumist tõendava dokumendiga. Toetatava tegevuse toimumist võib tõendada muu hulgas arve, saatelehe, üleandmise-vastuvõtmise akti või sellesisulise kinnitusega.

Toetus makstakse välja vastavalt taotluse rahuldamise otsuses nimetatud toetuse summale, kuid mitte rohkem, kui on tegelikud kulud ehk sisuliselt neist kahest väiksema summa ulatuses. Maksete suurus ei ole seotud toetuse osakaaluga kõigist abikõlblikest kuludest või kõigi tööde kogumaksumusest. Kuna toetuse taotlemisel omafinantseeringu osakaalule miinimumnõuet ei ole seatud, võib maksetaotluse summa olla väiksem või võrdne tegelike tekkinud abikõlblike kuludega.

Paragrahvi 17 lõikes 3 sätestatakse, et RTKl on maksetaotluse menetlemiseks kuni 30 tööpäeva. Kui maksetaotluse menetlemisel avastatakse ebatäpsusi, teatatakse sellest viivitamata toetuse saajale ja määratakse puuduste kõrvaldamiseks kuni kümne tööpäevane tähtaeg, sealjuures pikeneb maksetaotluse menetlemise tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks antud aja võrra.

Peatükk 5. Toetuse saaja kohustused ja toetusele viitamine

Paragrahviga 18 sätestatakse toetuse saaja kohustused, sh projekti elluviimisel riigihangete läbiviimisele kohalduv. Muu hulgas on toetuse saaja kohustus küsida riigihanke korral, mille eeldatav maksumus jääb alla lihthanke piirmäära, kirjalikult kaks võrreldavat hinnapakumust piisava kvalifikatsiooniga ettevõtjatelt ja esitada saadud hinnapakumused nende küsimist tõendavate dokumentidega RTK-le koos sõlmitud lepinguga, kui hankelepingu käibemaksuta summa on suurem kui 20000 eurot. Oluline on välja tuua, et taotleja peab olema riigihanke väljakuulutamise korral tööde tellijaks ja sõlmima hankelepingu, mis sisaldab hoone rekonstrueerimise tegevust, kahe aasta jooksul taotluse rahuldamise otsusest arvates, välja arvatud juhul, kui lepingu sõlmimine on viibinud temast mitteoleneval põhjusel. Tingimus on sätestatud, et piirata projektide elluviimise venimist ja vähendada sellega taotluse esitamise ja hankimise vahele jäävast ajavahest tingitud hinnamuutuse riske, korduvhangetest tingitud projekti elluviimise perioodi sisse mittemahtumist ja seega kulude mitteabikõlblikuks muutumist, mis on varasemate samalaadsete toetusmeetmete elluviimisel on olnud üheks peamiseks riskiks. Tähtaeg arvestab, et kultuuriväärtusega hoonetega seotud ehitustöödele on õigusaktidega sätestatud nõudeid, piiranguid ja kohustusi, mida tavapäraste hoonetega seotud ehitustöödel ei ole. Nõue aitab kaasa, et projektid millele toetust taotlema tullakse oleks läbi mõeldud nii füüsilise teostatavuse kui ka eelarveliste vahendite kasutusvõimaluse poolest.

Toetuse saaja peab ka teavitama viivitamata RTK-d projekti elluviimise ajal ja viie aasta jooksul projekti lõppemisest arvates kõigist asjaoludest, mis võivad mõjutada projekti elluviimist või toetuse saaja võimet täita asja säilitamise, sihtotstarbelise kasutamise ning taotluses nimetatud eesmärkide saavutamise kohustust (näiteks riigihangete vaidlustused, kohtumenetlus, tegevuse peatamine, majandusraskused, likvideerimine, ümberkujundamine, omandisuhete muutumine, hoone kasutuse muutumine jms).

Paragrahviga 19 sätestatakse toetusele viitamise reeglid. Toetuse saaja peab projektiga seotud ehitustööde ajal projekti piirkonda üles panema töödest informeeriva tahvli, millel peab olema vähemalt projekti nimetus, tööde teostaja, valmimise tähtaeg, toetuse suurus ja lisainfo „Hoone energiatõhusamaks muutmist toetas Eesti riik EL kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise tulust“ ning Rahandusministeeriumi ja RTK logo, mille alusfaili teeb toetuse saajale kättesaadavaks Riigi Tugiteenuste Keskus.

Taotlusvooru avamisel tehakse RTK kodulehel kättesaadavaks toetusele viitamise juhend. Toetusele viitamisega seotud kulud ei ole lisatud eraldi abikõlblike kulude loetellu. Tähistamisega seotud kulude osakaal kogu projekti mahust on väike ja senisel kogemusel on projektid elluviimisel pigem kallinenud ja ületanud maksimaalse toetuse suurust, mistõttu ei ole selliseid väiksemaid kulusid olnud projekti abikõlblike kulude hulka põhjust arvata. Endiselt on võimalik kasutada lahendust, kus toetusele viitamine ehitustööde ajal lahendatakse ehitustööde ajal projekti piirkonda üles pandaval töödest informeerival tahvil, mille valmistamise ja paigaldamise kulu saab olla tööde osa.

Peatükk 6. Aruandlus

Paragrahviga 20 sätestatakse toetuse kasutamisega seotud teabe, dokumentide ja aruannete esitamisele kohalduv. Lõpparuanne ning sellega seotud teave ja dokumendid esitatakse toetuse

saaja esindusõigusliku isiku poolt RTK-le elektroonilise taotluste esitamise keskkonna vahendusel hiljemalt toetuse otsuses määratud projekti elluviimise perioodi lõppkuupäeval. Lõpparuandes kajastatakse andmed projekti elluviimise kohta, mida toetuse saaja projekti elluviimise ajal e-toetuse keskkonna kaudu veel esitanud ei ole, sealhulgas tehtud tööd ja tegevused, projekti tegelik kogumaksumus ning projekti eesmärkide täitmine.

Peale projekti elluviimist peab toetuse saaja kolme aasta jooksul esitama ka hoone energiatarbimist iseloomustavaid andmeid ja viie aasta jooksul hoone kasutust iseloomustavaid andmeid.

Energiakasutuse andmed võimaldavad toetuse andjal hinnata toetusmeetme elluviimise edukust ning aidata kujundada edasisi energiatõhususe tõstmisele suunatud poliitikameetmeid.

Hoone kasutusandmed võimaldavad RTK-l kontrollida määruse § 3 lõikes 4, § 8 lõike 2 punktis 6 ja § 18 punktis 6 toetuse saajale pandud ajaliste kohustuste täitmist.

Peatükk 7. Toetuse rahastamise otsuse muutmine ja toetuse tagasinõudmine

Paragrahvis 21 sätestatakse asjaolud, mille korral RTK võib muuta taotluse rahuldamise otsust. Taotluse rahuldamise otsust muudetakse RTK algatusel või toetuse saaja elektroonilise taotluste esitamise keskkonna vahendusel esitatud sellekohase avalduse alusel. RTK võib erandkorras pikendada projekti abikõlblikkuse perioodi kuni kahe teistkümnne kuu võrra, kui projekti kestus on vaja pikendada toetuse saajast mitteoleneval põhjusel. RTK-l on õigus keelduda toetuse saaja esitatud taotluse rahuldamise otsuse muutmisest, kui soovitatav muudatus ei ole kooskõlas projekti sisu ja eesmärkidega või seab kahtluse alla projekti oodatava tulemuse saavutamise, ei ole kooskõlas käesolevas määruses esitatud nõuetega või seab kahtluse alla projekti tegevuste lõpetamise projekti elluviimise perioodil, sh juhul, kui projekti elluviimise perioodi on juba pikendatud või on projekti elluviimise perioodi pikendamine toetuse saaja üheks soovitud muudatuseks, kuid teised soovitud muudatused seavad kahtluse alla projekti tegevuste lõpetamise ka pikendatud perioodil.

Paragrahvis 22 sätestatakse toetuse tagasinõudmisele kohalduv.

Lõikes 1 sätestatakse, et RTK võib toetuse tagasi nõuda vastavalt atmosfääriõhu kaitse seaduse §-le 182¹. Viidatud säte näeb ette, et toetuse andja nõuab toetuse tagasi, kui pärast kliimamuutuste leevendamiseks loodud kauplemisskeemide alusel antud toetuse väljamaksmist selgub, et toetuse saaja:

- 1) on teadlikult esitanud valeandmeid;
- 2) ei ole täitnud toetuse väljamaksmise aluseks olevaid nõudeid;
- 3) ei ole kasutanud toetust sihipäraselt;
- 4) ei täida toetuse saaja kohustusi.

Samuti on seaduses sätestatud, et toetuse tagasinõudmise otsuse võib teha kümne aasta jooksul toetuse andmise otsuse tegemise päevast arvates.

Lõikes 2 on toodud juhud, mil toetuse tagasinõudmise otsust ei tehta, kuigi rikkumine võib olla

aset leidnud. Sättes nimetatud juhtudel on võimalik kas puudus kõrvaldada või on rikkumisega seotud toetuse osa toetuse saaja poolt juba tagastatud.

RTK põhjendab toetuse tagasinõudmise või osalise tagasinõudmise otsuses toetuse tagasimaksmise määra.

Kui tagasinõude summa on väiksem kui veel välja maksmata toetus, siis vähendab RTK tagasinõude summa võrra toetuse suurust.

Kui toetus nõutakse tagasi täies ulatuses, siis tekib sarnane olukord, kui toetust ei oleks algselt üleüldse antudki ning taotluse rahuldamise otsus tunnistatakse kehtetuks.

Peatükk 8. Andmete esitamine ja säilitamine

Paragrahv 23 sätestatakse, et RTK esitab andmed toetuse andmise kohta riigiabi ja vähese tähtsusega abi registrile vastavalt konkurentsiseaduse § 49² lõikele 3. Riigiabi või vähese tähtsusega abi andmise korral on RTK-l kohustus säilitada abi andmist tõendavaid dokumente kümme aastat viimase abi andmisest arvates.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas järgmiste Euroopa Liidu määrustega:

1) Euroopa Komisjoni määrus (EL) 2023/2832 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi suhtes ((ELT L 2023/2832);

2) Euroopa Komisjoni 20. detsembri 2011. a otsus „Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõike 2 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabi suhtes“.

4. Eelnõu mõjud

Määrusega sätestatakse tingimused ja kord toetuste andmiseks ja kasutamiseks meetme eesmärkide saavutamisse panustavate projektide elluviimisel. Elluviidavate projektide tulemusel väheneb avalike hoonete energiatarbimine ning seeläbi ka CO₂ heide, mistõttu panustab meede kliimaeesmärkide saavutamisse ja hoonetele kohalduvatele energiatõhususnõuete täitmisesse. Ühtlasi kaasajastatakse avalikes hoonetes pakutavate teenuste kvaliteeti läbi paranenud sisekliima ja vähendatakse hoone ülalpidamiskulusid tulevikus. Toetuse andmisel energiatõhususe töödeks piiratakse ühes omavalitsusüksuses toetust saavate projektide hulka, soodustades toetuse jõudmist erinevatesse piirkondadesse.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Toetuseks kasutatavad summad laekuvad riigi lubatud heitkoguse ühikute müügist ja need kajastatakse riigieelarves. Käesoleva määruse alusel antav toetuse maht on algselt määratud

RES 2023–2026 perioodiks kogusummas 24 miljonit eurot. Määruse alusel avatavate konkreetsete taotlusvoorude mahu määrab rahandusminister oma käskkirjaga. Määruse täitmise korraldamiseks vajalikud tegevused viiakse ellu meetme vahenditest. Toetuse andmisel taotlusvoorudes lähtutakse uusimast teadaolevast informatsioonist toetuseks kasutatavate vahendite mahu kohta.

6. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks ministeeriumidele ja arvamuse avaldamiseks Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Riigi Kinnisvara AS-le ja Riigi Tugiteenuste Keskusele.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.